

Kennis voor Klimaat

Knowledge for Climate

Governance of Adaptation

Publieke en private verantwoordelijkheden: sturings-arrangementen voor het tegengaan van hittestress

Omschrijving onderzoek Hittestress

Deze fact sheet dient als achtergrondinformatie voor de stakeholder workshops in Rotterdam en Arnhem, en bevat de resultaten van een internationale vergelijking van beleid ter voorkoming van hittestress en ter bevordering van een aantrekkelijk leefklimaat in de stad. Er zijn in totaal 15 steden onderzocht in Europa en Noord-Amerika. Voor deze studie zijn vooral internetsites, rapporten van de Wereldgezondheidsorganisatie en beleidsdocumenten van de onderzochte steden (voor zover beschikbaar) gebruikt. Het onderzoek is uitgevoerd in het voorjaar van 2013.

Onderzoeksvraag

Welke sturingsarrangementen bestaan er voor het tegengaan van hittestress in de stad, en in hoeverre wordt het omgaan met kwetsbare groepen zoals ouderen hierin meegenomen?

Algemene resultaten

- In Europa zijn tussen 2000 en 2010 ca. 75.000 mensen (vroegtijdig) overleden a.g.v. extreme hitte. Dat is 50 keer zoveel als het aantal slachtoffers van overstromingen in Europa. In Parijs vielen er ca. 15.000 slachtoffers gedurende twee extreem warme weken in augustus 2003.
- Dientengevolge is de aandacht voor en aanpak van hittestress in het afgelopen decennium aanzienlijk gestegen.
- De meeste Europese landen hebben inmiddels een nationaal hitteplan opgesteld, dat voorziet in het vroegtijdig signaleren van een hittegolf en het communiceren en adviseren richting de bevolking.

Wat u moet doen als het warm wordt

- Drink voldoende**
Drink 2 liter vocht per dag, ook als u geen dorst heeft. Drink bij voorkeur water. Vermijd alcohol.
- Vermijd inspanning**
Vermijd inspanning vooral tussen 12.00 en 16.00 uur, de warmste uren van de dag.
- Blijf uit de hitte**
Blijf binnen of in ieder geval in de schaduw tussen 12.00 en 16.00 uur, de warmste uren van de dag. Draag een hoed, zonnebril en lichte kleding.
- Zorg voor koelte**
Leg af en toe een koude handdoek in uw nek, neem een koude douche of bad. Laat de zonweringszakken of de gordijnen dicht van kamers die veel zon krijgen. Doe ook de ramen dicht als het buiten warmer is dan binnen (overdag) en zet ze open als het buiten koeler is ('s nachts en vroeg in de morgen).
- Zorg voor elkaar**
Zoek een helpende hand toe als er in uw omgeving ouderen of zieken zijn, die hulp nodig hebben om deze adviezen op te volgen.
- Vragen?**
Overleg met uw huisarts als u vragen heeft over uw gezondheid of met uw apotheker als u medicijnen gebruikt. Voor alle andere vragen kunt u terecht bij de GGD in uw regio. Weet u het nummer niet, bel dan met Postbus 51 (0800 - 8051).

Type maatregelen

- De maatregelen die steden nemen, zijn globaal in twee typen onder te verdelen:
 - a) Gezondheidsmaatregelen,
 - b) Maatregelen in de gebouwde omgeving.
- Gezondheid: dit type maatregelen is bedoeld om het effect van hittestress op de gezondheid te verminderen als extreme hitte zich voordoet. Het gaat hierbij vooral om het stimuleren van gedragsveranderingen, zoals meer drinken, verkoeling zoeken, ventileren etc. Het Nationale Hitteplan, zoals opgesteld door het RIVM, is vooral hierop gericht.
- Gebouwde omgeving: dit type maatregelen is bedoeld om de gebouwde omgeving zodanig aan te passen dat hitte-opbouw in gebouwen en in de openbare ruimte wordt tegengegaan. Denk hierbij aan isolatie van gebouwen, witte en groene daken, meer groen/bomen, ventilatie-paden, drinkfonteinnetjes etc.
- Naast hitteplannen op nationaal niveau, hebben veel van de onderzochte steden ook een soort lokaal actieplan om burgers (via artsen en andere gezondheidszorg-professionals) voorlichting te geven.
- Aanpassing van de gebouwde omgeving, specifiek voor het bestrijden van hittestress, komt minder vaak voor. Vele maatregelen, zoals meer groen en woningisolatie, dienen meerdere doelen, en worden vaak vanuit die doelen geïnitieerd (en niet per se voor hittestress).

Kennis voor Klimaat

Knowledge for Climate

Verantwoordelijkheden

- Gezondheidsmaatregelen zijn in eerste instantie een publieke verantwoordelijkheid: nationale en lokale (gezondheids-) autoriteiten informeren en adviseren het publiek. Meestal gaat het om een passieve interventie: men vertrouwt op het eigen initiatief van burgers om hun gedrag aan te passen.
- De fysieke maatregelen op gebouwniveau vallen in de eerste plaats onder de verantwoordelijkheid van de desbetreffende eigenaren. In sommige steden voeren de lokale autoriteiten wel een actief stimuleringsbeleid. Subsidies en/of verplichtingen voor witte of groene daken komen bijvoorbeeld veelvuldig voor.
- Fysieke maatregelen op wijk- of stadsniveau vallen onder de verantwoordelijkheid van de lokale autoriteiten. Veel steden kennen een programma voor het planten van straatbomen ter bevordering van het algemene leefklimaat. Sommige steden houden rekening met de windrichting bij de (her) inrichting van de stad (o.a. Stuttgart).
- Enkele steden kennen een actieve gezondheidsinterventie bij kwetsbare groepen: omdat men kwetsbare individuen/wijken in kaart heeft gebracht, kan men deze ook actief benaderen. De mensen die in de CHALEX database in Parijs staan ingeschreven, worden om de dag actief benaderd tijdens een hittegolf. Ditzelfde gebeurt ook in Kassel, Duitsland (project Hitzetelefon Sonnenschirm) en in Philadelphia in de Verenigde Staten.
- In Philadelphia zijn de lokale autoriteiten een intensieve samenwerking aangegaan met de lokale belangenvereniging voor ouderen, waarbij ouderen in de gaten gehouden worden en bezocht worden. Daarnaast werken de autoriteiten ook samen met actieve wijkbewoners (zgn. block captains) die regelmatig op bezoek gaan bij kwetsbare individuen in hun wijk.

Omgaan met kwetsbare groepen

- Sommige steden besteden veel aandacht aan het in kaart brengen van kwetsbare groepen. Meestal worden 'hotspots' in kaart gebracht, dat wil zeggen plekken waar het heel warm kan worden in de stad. Toronto kent een zeer geavanceerd systeem waarbij kwetsbare groepen o.b.v. verschillende sociaaleconomische en ruimtelijke indicatoren in kaart zijn gebracht. In Parijs zijn 75.000 kwetsbare individuen geregistreerd bij de lokale autoriteiten (CHALEX project).

Overige opvallende arrangementen

- In Londen verkoelen de autoriteiten het ondergrondse metrosysteem tijdens hittegolven (zgn Cooling the tube program).
- In Parijs worden 20 hotels omgevormd tot koelteplekken voor kwetsbare mensen tijdens hittegolven.
- De windventilatiepaden in Stuttgart worden beschermd via lokale ruimtelijke ordeningsplannen.
- In Toronto stimuleren de autoriteiten het vergroenen van parkeerterreinen.
- In Chicago heeft men sommige nauwe straatjes van groene of reflecterende materialen gemaakt (Green Alley Initiative).
- In New York hebben de autoriteiten de installatie van 1.000 airco's gefinancierd bij kwetsbare individuen.

Nadere informatie

Nadere informatie over de resultaten van het onderzoek kunnen worden opgevraagd bij: Heleen Mees, Universiteit Utrecht
h.l.p.mees@uu.nl.